

פירוש לספר שיר השירים לתלמידים. אייר תשע"ב.

מספר על אהבה בין רועה צאן לנערה שומרת כרמים, ומספר על דברי האהבה שהיו אומרים האחד על השני, ועל מעשים שקרו להם. ואמנם לפעמים יש להם כל מיני קשיים ועיכובים באהבתם, ואעפ"כ אין אהבתם פגה, אלא אדרבא הולכת ומתחזקת, ומרוב אהבתם כל אחד רואה את השני מושלם בכל דבר שלימות. וענין הספר, לשורר על האהבה, שכשהיא קיימת, כמה השפעתה גדולה, וכמה היא דבר חזק ויציב, וכמו שכתוב לקראת סוף הספר, כי עזה כמות אהבה וכו' מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוהו וכו'. ולא נכנס ספר זה אל בין כתבי הקדש, אלא בגלל שממנו נלמד על האהבה שבין ה' לישראל, כמה גדולה וחזקה היא, ושאינן דבר היכול לכבותה, וכל דבר שכתוב באהבת הדוד [כלומר, ידיד ואוהב] ורעיתו, יש בו על אותו הדרך באהבת ה' וישראל.

שיר השירים – השיר המובחר מכל השירים. [כמו "קודש קדשים"].
אשר לשלמה – שחיבר שלמה המלך.

הרעיה מדברת על אהבתה לדוד

אומרת הרעיה,

ישקני מנשיקות פיהו – רוצה אני שאהובי ינשק אותי מנשיקות פיו.
כי טובים דדיך מיין – שהאהבה שלך יותר טובה מיין.
לריח שמניך טובים – בגלל ריח השמנים הטובים שנודפים ממך.
שמן תורק שמך – וכמו שמן שמריקים מהכלי ונודף ריח טוב, כך כביכול מריקים את שמך ונודף ריח טוב. כלומר, שמך נעים להזכירו.
על כן עלמות אהבונך – לכן כל העלמות אהבונך.
משכני אחריך נרוצה – תמשוך אותי אל ביתך, ונרוצה יחד, אני אחריך.
הביאני המלך חדרי – אהובי שחשוב עלי כמלך יביא אותי אל חדרי ביתו.
נגילה ונשמחה בך
נזכירה דדיך מיין – נדבר ונתעסק באהבה שלך שהיא יותר טובה מיין.
מישרים אהבונך – ביושר ומכל הלב כל העלמות אוהבות אותך.

למה הרעיה שחורה ואינה תמיד יכולה לחיות עם חדוד- ושכל זאת הם משתוקקים לחיות יחד

אומרת הרעיה,

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים – דעו חברותי מבנות ירושלים, אפילו שאני שחורה, נאה אני אצלו.
כאהלי קדר כיריעות שלמה – אין שחרותי מנוולת אותי עליו, אלא כשחרות אהלי קדר והיריעות שבארמונו של שלמה, שיפים הם.
אל תראוני שאני שחררת – אל תבזו אותי על שחרותי.
ששזפתני השמש – שאין זה אלא דבר זמני, מפני שהשמש "ראתה" אותי, והשחירה את פני מחום.
בני אמי נחרו בי – וזה בגלל שאחי נהגו בי בכעס ושנאה.
שמני נטרה את הכרמים – ששמו אותי לשמור את הכרמים שלהם.
כרמי שלי לא נטרתי – בעל כרחי שומרת אני כרם שהוא אפילו לא שלי.
ובתוך צרה זו, אין לי אלא עסק אחד, לברוח לרגעים מן הכרם, וללכת לבקר את אהובי, הגידה לי שאהבה נפשי – הגד לי אתה אהובי.
איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים – היכן אתה רועה את צאנך, והיכן אתה מושיב אותו בזמן הצהרים.
שלמה אהיה כעטיה על עדרי חבריך – שְׁלֹמָה [כמו "עד שקמתי דבורה"] אהיה כנטפלת אצל עדרי הרועים האחרים, כי לא אמצא אותך. והרי איני רוצה למצוא אלא אותך.
אומר הדוד,
אם לא תדעי לך היפה בנשים – אם את, היפה מכל הנשים, אינך יודעת היכן אני, אומר לך אני.
צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתיך – בואי לרעות עמי אחר הצאן, ולרעות את הגדיים.
על משכנות הרעים – וזה לא קשה למצוא אותי, שאני רועה את צאני, קרוב למשכנות הרועים, שתוכלי למצוא אותי בקלות.

דברי אהבה בין חדוד לרעיה

אומר הדוד,

לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי – את רעיתי דומה בעיני לסוסה שברכבי פרעה, שהיא יפה ומקושטת בהרבה תכשיטים.
נאוו לחייך בתרים – הלחיים שלך יפים עם התכשיט הנקרא "תורים".
צוארך בחרוזים – והצואר שלך יפה עם מחרוזת של חרוזים.
תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף – לפי יופיך, ראוי לעשות לך תורים מזהב עם נקודות כסף. אומרת הרעיה,
עד שהמלך במסבו – עוד כשאהובי שדומה עלי כמלך, מיסב במשתה עם חבריו, ואינו נמצא עמי.
נרדי נתן ריחו – ריח הנרד [-סוג בשמים] שעלי הגיע עד אליו, והוא התאוה לישוב עמי.
צרור המר דודי לי – דודי [כלומר, ידידי ואוהבי], הוא לי כמו צרור של בושם הנקרא מור.
בין שדי ילון – והוא שוכב עלי באהבתו, ושם את ראשו בין שדי.
אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי – דודי לי הוא כמו אשכול של בושם הנקרא כופר, שגודל בכרמי עין גדי, ששם גודל כופר משובח.

אומר הדוד,
הנך יפה רעיתי הנך יפה
עיניך יונים – עיניך יפות כזוג יונים.
אומרת הרעיה,
הנך יפה דודי
אף נעים – וגם נעים.
אף ערשנו רעננה – ומרוב אהבתי אליך, גם כל מיטה שתהיה לנו הרי היא בעיני רכה והגונה.
קרות בתינו ארזים – ודומה עלי שקורות בתינו עשויים מארזים, שהם משובחים ויפים.
רהיטנו ברותים – ועצי ביתנו כעשויים מברושים.
אני חבצלת השרון שושנת העמקים – דומה אני בעיני אהובי, לפרחים יפים שנקראים "חבצלת השרון" [שגדלה בעיקר בשרון], ו"שושנת העמקים" [שגדלה בעיקר בעמקים].
אומר הדוד,
כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות – כמו שושנה שנמצאת בין קוצים, כך נראית לי רעיתי כשיושבת בין הבנות, מרוב יופיה בעיני.
אומרת הרעיה,
כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים – כעץ תפוח בין שאר אילני סרק, כך נראה לי דודי כשיושב בין הבנים.
בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי – הוא לי כעץ תפוח שחמדתי לישיב בצלו, ונהנית אני מלאכול את פירותיו.
הביאני אל בית היין – דודי הביא אותי אל המשתה, לשמוח יחד על אהבתנו.
ודגלו עלי אהבה – ותמיד בא אצלי, כאילו אצלי מקום הדגל שצריך להתאסף אליו, לרוב אהבתו אותי.

ולרוב אהבתי לדודי, הרי אני אומרת,
סמכוני באשיות – תחזקו אותי במאכל שנקרא "אשיות", כדרך שמביאים לחולים לחזקם.
רפדוני בתפוחים – ותרפדו לפני את הכלי בתפוחים, שאוכל לאכול.
כי חולת אהבה אני – כי כבר חולה אני מרוב אהבה, וצריכה אני פירות לחזקני.
שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני – שכשאני עם דודי, הוא שם את יד שמאלו תחת ראשי, וביד ימינו הוא מחבק אותי.
ולרוב אהבתי אותו, הריני פונה אל בנות ירושלים, ואומרת להן,
השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה – אני משביעה אתכן, כל בנות ירושלים, בצבאות ובאילות השדה שמסתובבות כאן ושומעות את דברי. [כך הדרך להשביע בדבר הקרוב, שכביכול שומע את השבועה, ויהיה לעד, והוא כאומר שכשם שימשיכו הן להתקיים, כך השבועה קיימת].
אם תעירו ואם תעוררו את האהבה – אל תדברו עמי על הדוד, שזה מעורר אצלי יותר מדי את האהבה, וכביכול כבר איני יכולה לסבול אותה מרוב התשוקה אליו.
עד שתחפץ – עד שתחפוץ האהבה להתעורר מעצמה, שודאי תתעורר.

יחוד מחפש אחר הרעיה- אבל על אף אהבתם אינה יכולה לבוא

אומרת הרעיה,
קול דודי הנה זה בא – שומעת אני את קול דודי שבא.
מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות – בא בדילוגים וקפיצות מרוב אהבתו אלי.
דומה דודי לצבי או לעפר האילים – בריצתו הנאה דומה הוא לצבי או לעופר האילים שרצים מהר.
הנה זה עומד אחר כתלנו – הנה הוא כבר עומד מאחורי הקירות של ביתן הכרם שאני יושבת בו.
משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים – מבטי ומציץ מבין החלונות והחורים לראות אותי.
ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך – אמר לי דודי, קומי רעיתי היפה, ובואי עמי.

פרק ב'

כי הנה הסתו עבר הגשם חלף הלך לו – כי החורף כבר עבר, וזמן הגשם כבר חלף והלך לו.
הנצנים נראו בארץ – הפרחים נראו כבר בארץ, שכבר בא האביב.
עת הזמיר הגיע – הגיע הזמן שאז עוף הזמיר נראה.
וקול התור נשמע בארצנו – וכן קול העוף הנקרא תור נשמע בארצנו, שהוא מגיע בזמן האביב.
התאנה חנטה פגיה – התאנה כבר הוציאה את פגיה. [תחילת יצירת פרי התאנה].
והגפנים סמדר נתנו ריח – והגפנים הם כבר סמדר, [תחילת יצירת הענבים], וכבר נתנו את ריחם הטוב.

קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך – קומי רעיתי היפה, ובואי עמי, ונטייל יחד בשדות.

הרעיה אינה עונה לו, בגלל מבוכתה על שאינה יכולה לבוא, אז הוא אומר,
יונתי בחגוי הסלע – אהובתי שאת כיונה יפה המסתתרת בחורי הסלע.
בסתר המדרגה – ובמקום מוסתר על ידי מדרגה.
הראיני את מראיך השמיעיני את קולך
כי קולך ערב ומראיך נאוה – כי הקול שלך נעים לי, ומראיך יפה.

עונה הרעיה,

אחזו לנו שעלים – צריכים אנו לאחוז ולתפוס את השועלים.
שעלים קטנים מחבלים כרמים – שיש שועלים קטנים שמשחיתים את הכרמים.
וכרמינו סמדר – וכרמינו כבר סמדר, והשועלים עלולים לאוכלם.
ואף שאיני יכולה לבוא עמו,
דודי לי ואני לו – כל הזמן דודי חושב עלי, ואני חושבת עליו.
הרעה בשושנים – הרגיל לרעות בין השושנים, ומדמינת אני אותו שם, כשיופיו מתמזג ביופי השושנים.
עד שיפוח היום ונסו הצללים – ממתינה אני לזמן שיתפשט חום השמש, ולא יהיה כלל צל, שאז השועלים ילכו למעונם לצל, ואוכל לחמוק להיות עמך. ועד אז,
סב – חזור על עקבותיך.
דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר – וחזור למקומך במרוצתך הנאה, שהיא כמרוצת הצבי ועופר האילים, על הרים הנקראים "הרי בתר".

הרעיה מוצאת את הדוד באמצע הלילה

אומרת הרעיה,

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי, בקשתי ולא מצאתיו – שכבתי אני על מיטתי בלילה, וכשהתעוררתי באמצע הלילה משנתי חשבתי שאהובי עמי, אבל חפשתי אותו ולא מצאתיו.
אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות – החלטתי לקום ולהסתובב בעיר בשוקים ובכירות.

אבקשה את שאהבה נפשי – ולחפש את אהובי.
בקשתי ולא מצאתיו – ועדיין חיפשתי הרבה זמן ולא מצאתיו.
מצאוני השמרים הסבבים בעיר – פגשו אותי השומרים שמסתובבים בעיר לשמרה.
את שאהבה נפשי ראיתם – ושאלתי אותם האם ראיתם את אהובי, והם הדריכוני למצוא אותו.
כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי – קצת אחרי שעברתי מהם, מצאתי את אהובי.

אחזתי ולא ארפנו – החזקתי בו, ולא עזבתי אותו.
עד שהביאתי אל בית אמי ואל חדר הורתי – עד שהבאתי אותו עמי לבית אמי שהרתה אותי.
ולרוב אהבתי אותו, הריני פונה אל בנות ירושלים, ואומרת להן,
השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ – [נתבאר לעיל (פרק ב')].

אהבת הרעיה לדוד כאילו הוא המלך שלמה

הרעיה חוזרת מהתייחדות עם דודה, וכביכול הרואים שואלים,
מי זאת עלה מן המדבר – מי היא זאת שעולה חזרה מן המדבר.
כתימרות עשן – וריחה כעמוד עשן של קטורת.
מקטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל – כאילו הקטירו עליה מור ולבונה ושאר בשמים שמוכר הרוכל.

וכוונת השואלים גם לשאול מה היא עשתה שם, [וכמו ברות, "מי את בתי"]. והרעיה מדברת על אהבתה לדודה, ובכך עונה על השאלה, וכך אומרת,
הנה מטתו של שלמה – המיטה של דודי, הנה היא בעיני כמיטתו של שלמה, מרוב אהבתי אליו.
ששים גברים סביב לה מגברי ישראל – וכביכול עומדים סביבה ששים גיבורים לשמרה, כמיטתו של המלך, שכך אני מרגישה בטוחה ונוחה במיטתו.
כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה – ושכל השומרים אווזים בחרב ויודעים היטב להילחם.

איש חרבו על ירכו מפחד בלילות – כל אחד חרבו חגורה על ירכו, כדי להגן מפחד הלילה.

אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון – הבית שעשה לו דודי, הוא בדמיוני כהיכל שעשה המלך שלמה מעצי הלבנון.

עמודיו עשה כסף – והעמודים של ההיכל מכסף.

רפידתו זהב – וריפוד המיטה בבגדי זהב.

מרכבו ארגמן – ובמקומות העשויים לשיבה יש בגדי ארגמן.

תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים – וכל ההיכל משובץ בבגדים שארגו בנות ירושלים באהבתן אותו.

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה – צאו וראו כל בנות ציון את דודי שהוא בדמיוני המלך שלמה.

בעטרה שעטרה לו אמו – וראו את העטרה היפה שעשתה לו אמו.

ביום חתנתו וביום שמחת לבו – בשביל היום שמתחתן עמי, שזה יום שמחת לבו.

החזק מדבר על יופיה של רעיתו- ומצטער שאינך יכול להיות עמה

אומר הדוד,

הנך יפה רעיתי הנך יפה

עיניך יונים מבעד לצמתך – עיניך יפות כזוג יונים, כשהן נראות מבעד לקישורי כיסוי הראש שלך.

שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד – והשיער שלך נאה כמו מראה עדר עזים שיורדות מהר

גלעד, שיופי העדר מתמזג ביופי הרי גלעד.

שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה – השיניים שלך ישרות ונקיות כמו עדר של רחלים מנויות,

שעלו מהנהר שהתרחצו שם.

שכלם מתאימות ושכלה אין בהם – שכולן מתאימות אחת עם השניה בגודלן, ואין שום אחת

שחסרה.

כחוט השני שפתתיך – השפתיים שלך אדומות כחוט שני.

ומדבריך נאה – והדיבור שלך נאה.

כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך – הצדעים שלך שנראות מבעד לקישורי כיסוי הראש, דומות

לחתיכה של רימון באדמימותן ויופין.

כמגדל דויד צוארך – הצואר שלך זקוף ונאה כמגדל דוד.

בנוי לתלפיות – שמגדל דוד בנוי וזקוף באופן מושלם, שכולם מסכלים ולמדים את פרטי הבנין.

[לתלפיות, לשון לימוד והסתכלות].

אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים – אלף מגינים תלויים על המגדל לנוי, וכל השלטים [-סוגי

מגינים] של הגיבורים. וכך צוארה של הרעיה יפה ומושלם.

שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה – שני השדיים שלך יפות ומכוונות בגודלן, כמו שני עפרים

קטנים שנולדו תאומים לצביה. [גם בן של צבי נקרא עופר, כמו בן האיל].

הרועים בשושנים – שרועים בשושנים, ומתמזגים עם יופי השושנים.

אבל כיון שאין הרעיה יכולה לבוא עמו כעת בגלל שמירת הכרם, אומר,

עד שיפוח היום ונסו הצללים – עד שיתפשט חום השמש, ולא יהיה כלל צל, ותוכלי לחמוק

משמירת הכרם להיות עמי.

אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה – אלך לי לטייל להרים שגדלים בהם בשמים של מור

ולבונה, ואמתין לך שם.

כלך יפה רעיתי ומוס אין בך – כולך יפה רעיתי, ואין בך שום מום שיפחית מיופידך.

החזק מדבר על אהבתו לכלתו- ממשיל אותה לגינה- ובסופו של דבר 'אוכל מפירותיה'!

אומר הדוד,

אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי – בואי נלך לטייל יחד במקומות יפים, ונלך ללבנון ונחזור

משם.

תשורי מראש אמנה – תוכלי להסתכל מראש הר הנקרא אמנה.

מראש שניר וחרמון – מראש הר חרמון הנקרא גם שניר.

ממענות אריות מהררי נמרים – נלך למקומות מרוחקים שיש שם מעונות אריות והררי נמרים,

ואני אשמור עליך שם.

לבבתי אחתי כלה – משכת את לבי מרוב אהבה אליך, אחותי וכלה שלי.

לבבתי באחת מעיניך – משכת את לבי, אפילו כשרואה אני רק אחת מעיניך.

באחד ענק מצורניך – ואפילו רואה אני רק ענק אחד ממחרוזת הענקים התלויה בצוארך.

מה יפו דדיך אחתי כלה – כמה טובה ויפה האהבה שלך.

מה טבו דדיך מיין – כמה טובה היא יותר מיין.

וריא שמניך מכל בשמים – וריח השמן שעל גופך טוב לי יותר מכל בשמים.

נפת תטפנה שפתותיך כלה – מתוק לשמוע את דיבור שפתותיך, כאילו השפתיים שלך נוטפות

דבש.

פרק ד'

דבש וחלב תחת לשונך – וכאילו דבש וחלב תחת לשונך.
וריה שלמתיך כריח לבנון – וריח הבגדים שלך כריח לבנון.
גן נעול אחתי כלה – את כמו גינה נעולה שאף אחד אינו יכול להיכנס להשחית את הצמחים.
גל נעול מעין חתום – כמו נחל ומעין סגור שאף אחד אינו יכול להיכנס ולזהם את המים.
שלחך – הענפים שלך, כלומר, איברי גופך.
פרדס רמונים עם פרי מגדים – נחמדים כפרדס של רימונים שנותנים פירות מתוקים.
כפרים עם נרדים – נעימים ומריחים כבשמים של כופר ונרד.
נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלול – וכן כמו כל סוגי בשמים אלו.
עם כל ראשי בשמים – יחד עם שאר בשמים חשובים.
מעין גנים באר מים חיים – דומה את למעין שמשקה גנים, ולבאר שמוציא מים חיים.
ונזלים מן לבנון – ולמים שנוזלים מן לבנון.
אומרת הכלה, כיון שהמשילני הדוד לגינה,
עורי צפון ובואי תימן – התעוררי רוח צפונית, ובואי רוח דרומית.
הפיחי גני יזלו בשמי – הפיחי רוח בגן, בשביל שייזל ריח הבשמים.
יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו – ואז יבוא דודי לגן, ויאכל את פירותיו המתוקים. כלומר, הלואי
והדוד יזכר עכשיו ביופי, ויבוא אלי להיות עמי.
אומר הדוד,
באתי לגני אחתי כלה – הריני בא אליך כעת, שאת לי כגינה.
אריתי מורי עם בשמי – לקטתי את בושם המור עם שאר הבשמים.
אכלתי יערי עם דבשי – אכלתי את קנה הדבש עם הדבש.
שתיתי ייני עם חלבי – שתיתי יין עם חלב.
והכל משל עליה, שהיא טובה לו ככל דברים אלו.
ופונה הדוד ומבשר לכל רעיו שישמחו עמו על כך, ואומר להם,
אכלו רעים שתו ושכרו דודים – תאכלו תשתו ותשתכרו חברי האהובים, מרוב שמחה.

פרק ה'

הדוד מגיע לבית רעייתו- והיא מתעצלת לפתוח- ואחר כך מתחרטת ומחפשת את הדוד

אומרת הרעיה,
אני ישנה ולבי ער – אני דומה לישנה שאני מנמנמת, אבל לבי ער.
קול דודי דופק – ואני שומעת את קול דודי שדופק על הדלת. ואומר,
פתחי לי אחתי רעייתי – תפתחי לי אחותי רעייתי.
יונתי תמתי – שדומה עלי ביופיה כיונה, ושלימה בלא מום.
שראשי נמלא טל – שראשי כבר התמלא מהטל שבחוץ.
קוצותי רסיסי לילה – שערותי התמלאו טיפות היורדות בלילה.
ואני חושבת לי מתוך נמנום,
פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה – כבר פשטתי את כותנתי בשביל לילך לישון, איך אטרח
לחזור וללבוש אותה.
רחצתי את רגלי איככה אטנפם – רחצתי את רגלי, ואיך עתה אקום לפתוח, ואטנף את רגלי.
דודי שלח ידו מן החר – דודי שלח ידו אלי דרך חור הקבוע בדלת, לעוררני.
ומעי המו עליו – וזה העיר אותי לגמרי, ומעי המו באהבתי אליו.
קמתי אני לפתח לדודי
וידי נטפו מור – והידיים שלי נטפו שמן מור, מהסיכה שסכתי קודם שהלכתי לישון.
ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול – ואצבעותי נטפו מור נוזל, ונשפכו על כפות המנעול.
פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר – פתחתי לו את הדלת, אבל בינתיים הוא התייאש ונסתר והלך
לו.
נפשי יצאה בדברו – כאילו נפשי יצאה מצער, על הדיבור שדיבר קודם לכן, שלא נעניתי לו מיד.
בקשתיהו ולא מצאתיהו – חפשתי אותו ולא מצאתיו.
קראתיו ולא ענני – קראתי אליו בקול ולא ענה לי.
מצאתי השמרים הסבבים בעיר הכוני פצעוני – השומרים שסובבים בעיר הכו אותי ופצעו אותי,
על שאני צועקת באמצע הלילה.
נשאו את רידי מעלי שמרי החמות – לקחו את התכשיטים שלי כעונש, אותם שממונים לשמור
על חומות העיר.
השבעתי אתכם בנות ירושלים – משביעה אני אתכם, בנות ירושלים.
אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני – אם תמצאו את דודי, תגידו לו, שאני חולה
מאהבה אליו, ושיבוא אלי שוב.
שואלות בנות ירושלים,
מה דודך מדוד היפה בנשים – את היפה בנשים, עני לנו, מה הדוד שלך שונה מכל דוד.
מה דודך מדוד שככה השבעתנו – מה שונה הדוד שלך, שהוא כל כך חשוב לך עד שכך השבעתנו.
אומרת הרעיה לבנות ירושלים,

דודי צח – דודי נקי ובהיר.
ואדום – וצבעו אדום [-ורוד].
דגול מרבבה – ניכר ביופיו מתוך רבבה של בני אדם.
ראשו כתם פז – ראשו דומה כזהב משובח.
קוצותיו תלתלים שחרות כעורב – שערותיו מסולסלות ושחרות כמו עורב.
עיניו כיונים על אפיקי מים – עיניו דומות כמו זוג יונים היושבות ליד נהר של מים.
רחצות בחלב – עיניו דומות ביופין כאילו רחצו בחלב.
ישבות על מלאת – וקבועות יפה בחורן, לא בולטות מדי ולא שקועות מדי.
לחיו כערוגות הבשם מגדלות מרקחים – לחיו הם כערוגות הבושם שמגדלים בשמים שרוקחים אותם.
שפתותיו שושנים נטפות מור עבר – שפתותיו נראות כשושנים שנוטפות שמן המור שנוזל.
ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש – ידיו דומות כעמודים קטנים של זהב, שמשובץ בהם אבני תרשיש.
מעיו עשת שן מעלפת ספירים – הבטן שלו דומה לחתיכה של שן, מכוסה באבני ספירים.
שוקיו עמודי שש מיסדים על אדני פז – שוקיו דומות לעמודים מאבן שיש, שעומדות על אדני זהב.
מראהו כלבנון – מראהו יפה כיופי הלבנון.
בחור כארזים – מובחר הוא כעצי ארזים.
חכו ממתקים וכלו מחמדים – הדיבור של החיך שלו מתוק, וכל גופו חמוד.
זה דודי וזה רעי, בנות ירושלים.
 אומר בנות ירושלים,
אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך – רוצות אנו לעזור לך למצוא את דודך, אז הגידי לנו להיכן רגיל דודך ללכת.
 אומרת הרעיה,
דודי ירד לגנו לערוגות הבשם – דרך דודי להיכנס לגינות היכן שיש ערוגות בשמים.
לרעות בגנים וללקט שושנים – לרעות את צאנו בגנים שיש שם, וללקוט שם שושנים.
אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים – אני חושבת על דודי, ויודעת אני שהוא חושב עלי, כשרועה שם בשושנים.

פרק ו'

אֲחַבַּת הַדּוֹד לְרַעִיָּה-וּיּוֹפִיָּה בְעֵינָיו

אומר הדוד,
יפה את רעיתי כתרצה – יפה את כהעיר תרצה.
נאוה כירושלים – ונאה כהעיר ירושלים.
אימה כנדגלות – יופיך מטיל התפעלות ואימה כמו לראות מחנה מסודר לדגליו.
הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני – כאילו איני יכול כבר להסתכל בעיניך, ואבקש שתפני את העיניים שלך מלהיות מולי, שהם מרוממים את דעתי עלי, ואני חושב רק עליהם, ואיני יכול לעסוק בשום ענין אחר.
שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד, שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם. כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך – [נתבאר לעיל (פרק ד')].
ששים המה מלכות – למלך יש ששים נשים. [לאו דוקא ששים, אלא הרבה].
ושמנים פילגשים – ועוד שמונים פילגשים יש לו.
ועלמות אין מספר – ועלמות אין מספר יש בעולם.
אחת היא יונתי תמתי – ומכולן אחת ומיוחדת היא רעיתי, שדומה עלי ביופיה כיונה, ושלימה בלא מום.
אחת היא לאמה – אחת ומיוחדת היא שזכתה בה אמה.
ברה היא ליולדתה – אחת צחה ונקיה ממום שזכתה בה יולדתה.
ראוה בנות ויאשרוה – ראוה בנות ושבחו אותה.
מלכות ופילגשים ויהללוה – ואפילו מלכות ופילגשים ראוה והיללוה.
 וכך יהללו כולם,
מי זאת הנשקפה כמו שחר – מי זאת שמשקיפים ומביטים ביופיה כמו שמביטים ביופי השמש העולה.
יפה כלבנה – יפה כמו הירח.
ברה כחמה – צחה כמו השמש.
אימה כנדגלות – יופיה מטיל התפעלות ואימה כמו לראות מחנה מסודר לדגליו.

הרעיה יורד לגינת האגוז- וחושבת ומדמינת שם על דודה

אומרת הרעיה,
אל גנת אגוז ירדתי – ירדתי לטייל בגינה שגדלים שם עצי אגוז.
לראות באבי הנחל – לראות בצמחים הגדלים על גדות הנחל.
לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים – לראות אם כבר יצא פרח הגפן ופרח הרימון.
לא ידעתי – אבל אפילו שירדתי לראות את כל היופי הזה, אחרי שירדתי לא התבוננתי ולא שמתני לבי לפריחה.
נפשי שמתני – כי נפשי שמה אותי לחשוב ולדמיין.
מרכבות עמי נדיב – את ישיבתי יחד עם ידידי החשוב.
ומדמינת אני אותו אומר לי,
שובי שובי – חזרי אלי להיות עמי תמיד.
השולמית – את ששמך שולמית. [על שהיא קוראת לו שלמה, קורא הוא לה השולמית, והוא מלשון שמושלמת בכל עניין].
שובי שובי ונחזה בך – חזרי אלי תמיד ואוכל לראותך. [”נחזה” לשון רבים, לכבודו של הדוד בעיני הרעיה].
וכשנשאל הדוד,
מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים – מה אתה רוצה כל הזמן לחזות בשולמית, כמו שמביטים במחול של כמה מחנות, שזהו דבר שאנשים הולכים לראות.
אז עונה הדוד כלפי הרעיה, ומשבח את יופיה מלמטה למעלה,
מה יפו פעמיך בנעלים – כמה יפו רגליך בתוך הנעליים שהן נעולות בהם.
בת נדיב – את שאת בת חשובים.
חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן – הירכיים המוסתרות שלך יפות כמו תכשיטים שתוקנו על ידי אומן.
שרך אגן הסהר אל יחסר המזג – הטבור שלך כמו כלי עגול שתמיד מלא ביין מזוג.
בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים – הבטן שלך כמו ערימת חטים גדורה בשושנים.
שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה – [נתבאר לעיל (פרק ד)].
צוארך כמגדל השן – הצואר שלך יפה וזקוף כמו מגדל הקרוי ”מגדל השן”.
עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים – העיניים שלך כמו הבריכות היפות שנמצאות בעיר חשבון ליד שער הנקרא ”שער בת רבים”.
אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק – האף שלך יפה ומיושר, כמו מגדל הנקרא ”מגדל הלבנון” שצופה על העיר דמשק.
ראשך עליך ככרמל – ראשך עליך נאה כמו הר הכרמל.
ודלת ראשך כארגמן – והשערות היורדות על ראשך כחוטי ארגמן.
מלך אסור ברהטים – את נראית כמו מלך היושב ומוקף בקורות עצי היכלו היפה.
מה יפית ומה נעמת – כמה את יפה ונעימה.
אהבה בתענוגים – האהבה שלי אליך היא עונג גדול.
זאת קומתך דמתה לתמר – הקומה שלך נאה וזקופה כעץ של תמר.
ושדיך לאשכולות – ושדיך דומות לאשכולות הגפן.
אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו – אמרתי אעלה על עץ התמר ואחזיק בענפיו. כלומר, אהיה עמך.
ויהיו נא שדיך כאשכולות הגפן – ושדיך יהיו דומות לי כאשכולות הגפן.
וריה אפך כתפוחים – וריח אפך ידמה לי כריחו הטוב של התפוח.
וחכך כיון הטוב – ושמיעת הדיבור של החיך שלך זה כמו לשתות יין טוב.
וחושבת הרעיה,
הולך לדודי למישרים – באמת דיבור האהבה שלי, בא לדוד שלי ביושר ומכל הלב.
דובב שפתי ישנים – ומעורר אותי לדבר אלי חזרה אפילו אם הוא ישן.
ואחר שחושבת ומדמינת הרעיה את כל זה, אומרת לעצמה,
אני לדודי ועלי תשוקתו – אני כל הזמן חושבת על דודי, ויודעת אני שהוא משתוקק אלי.

הרעיה משדלת את חדוד לחיות עמה

אומרת הרעיה,
לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים – בוא דודי נצא שנינו לבד לשדה ונלון בכפרים מחוץ לעיר.
[שהרי אין היא נהנית מהנוף אלא יחד עם דודה].
נשכימה לכרמים – ובבוקר נשכים לטייל בכרמים.
נראה אם פרוחה הגפן – נראה אם כבר יצא פרח הגפן.
פתח הסמדר – ואם נפתחו פרחי הסמדר.
הנצו הרמונים – ואם יצא פרח הרימון.

שם אתן את דדי לך – שם אתן את אהבתי לך.
הדודאים נתנו ריח – צמח הדודאים כבר נתן את ריחו הטוב.
ועל פתחינו כל מגדים – ועל פתח הפרדס יש מיני פירות מתוקים.
חדשים גם ישנים – פירות שצמחו עכשיו וגם פירות שצמחו מזמן.
דודי צפנתי לך – דודי, שמרתי לך את הפירות.
מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי – הלואי והיית אח שלי, שינק משדי אמי.
אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי – ואז הייתי יכולה לנשק אותך אפילו בחוץ, ולא היו מבזים אותי, שכן נהוג שאחות מנשקת את אחיה.
אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני – אבל עתה שאינך אחי, אמשוך אותך ואביאך אל בית אמי מורתי.
אשקך מיין הרקח – ושם אשקה אותך מיין שרקחו בו בשמים להשביחו.
מעסיס רמני – ממיץ הרימון.
שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני – ואז אהובי ישים את יד שמאלו תחת ראשי, וביד ימינו יחבק אותי.
 ולרוב אהבתה אותו פונה היא לבנות ירושלים, ואומרת להן,
השבעתי אתכם בנות ירושלים – אני משביעה אתכן, בנות ירושלים.
מה תעירו ומה תעירו את האהבה עד שתחפץ – שלא תעירו את האהבה עד שתחפץ. [וכבר נתבאר לעיל (פרק ב')].

הרעיה מתרפקת על הדוד- ואומרת לו דברי אהבה- ומסקנת חספר על ענין האהבה

הדוד והרעיה חוזרים מהתייחדותם יחד במדבר, וכביכול הרואים שואלים,
מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה – מי היא זאת שעולה מן המדבר מתחברת אל דודה. כלומר, מה הם עשו יחד במדבר.
 והיא אומרת לו, ובכך עונה על השאלה,
תחת התפוח עוררתיך – התייחדנו יחד תחת עץ התפוח, ושם עוררתיך להרגיש אהבתי.
שמה חבלתך אמך שמה חבלה ילדתך – והרי זה עבורי כאילו שם אמך ילדה אותך. כלומר, שם קבלתי אותך לגמרי.
שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך – שים אותי תמיד על לבך, כמו חותם שהוא תמיד על ידו של האדם.
 ומסכם המחבר של השיר,
כי עזה כמות אהבה – שאהבה היא דבר חזק ועז ואין דבר שיכול לנצח ולהפסיק אותו, כמו המות שאין דבר בעולם שיכול לנצח אותו ולהחזיר אדם לחיים.
קשה כשאל קנאה – הקנאה שאדם מקנא לאהובתו, בגלל שהוא אוהב אותה, קשה וחזקה כמו המות בקבר.
רשפיה רשפי אש שלהבתיה – לאהבה והקנאה כביכול יש גחלים, שהם גחלי אש עם שלהבת.
מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה – ואת אותה אש אהבה, אפילו מים רבים לא יכולים לכבות, ששום דבר אינו יכול להפסיק אהבה.
ונהרות לא ישטפוה – ואפילו נהרות לא יכולים לשטוף אותה ולכבות אותה.
אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה – אם יבקש אדם לקנות אהבה במחיר של כל עושר ביתו.
בוז יבוזו לו – כולם יבוזו אותו וילעגו לו. שאהבה היא דבר הרבה יותר עוצמתי, שאינו נקנה בכסף.

בעיני האוהב- הרעיה היא מושלמת

אומרים האחים של הרעיה,
אחות לנו קטנה ושדים אין לה – אחות לנו קטנה, וכביכול אין לה שדיים, כלומר, אין היא יפה כל כך.
מה נעשה לאחתנו ביום שידבר בה – מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה להינשא.
אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף – אם נמשיל אותה בחומה, נבנה עליה טירה של כסף ליופי.
ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז – ואם נמשיל אותה בדלת, נקיף אותה בלוח של ארז ליופי.
 כלומר, ניתן לה תכשיטים שייפו אותה, ואז ירצו להינשא לה.
 עונה הרעיה לאחיה,
אני חומה ושדי כמגדלות – אם אני חומה, הרי יש לי שדיים שהם כמגדלים ליופי. כלומר, בעיני דודי הרי אני יפה כפי שאני.
אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום – וכפי שאני הריני מוצאת שלום ואהבה בעיני דודי.

אהבה שווה יותר מכל חון

כרם היה לשלמה בבעל המון – כרם היה לשלמה המלך, במקום הנקרא "בעל המון". [וכאן אין הכוונה לדודה של הרעיה].

נתן את הכרם לנטרים – נתן את הכרם לאנשים שישמרו על הכרם, וימכרו את פירותיו.
איש יבא בפריו אלף כסף – כל אחד צריך להביא לשלמה אלף כסף מהפירות שמכר. [והשאר הולך לשומר].

אומר הדוד, איני רוצה לעבוד בכרם זה,
כרמי שלי לפני – שלי יש את כרמי שלי לפני. כלומר, אהובתי הרי היא כרמי בשבילי.
האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את פרו – מצידי יקח שלמה אלף כסף, והשומרים יקחו מאתים כסף שנשאר, אין אני מקנא בהם, ששלי יותר טוב משלהם.
היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני – ואין אני רוצה אלא שאת, שיושבת בגנים וכולם רוצים להקשיב לקולך מחמת ערבותו, תשמיעי לי את קולך.
אומרת לו הרעיה,

ברח דודי ודמה לך לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים – אכן, אל תעבוד בעבודת הכרם, אלא ברח משם שלא יעבידוך בזה, ורוץ במהירות בריצתך הנאה כריצת הצבי ועופר האילים, להרים שגדלים שם בשמים, ואף אני אבוא אחריך ונתייחד שם יחד.